

Güney Işıkara, Alp Kayserilioğlu, Max Zirngast: Missnöjet pyr i Erdoğan's Turkiet

[Ur [Jacobin magazine](#), 20 mars 2019. Güney Işıkara är student i ekonomi på New School for Social Research. Alp Kayserilioğlu är redaktör för tidningen re-volt och skriver på en doktorsavhandling om politisk ekonomi, hegemoni och folklig dynamik i Turkiet under AKP. Han bor för närvarande i Köln, Tyskland. Max Zirngast är oberoende skribent och studerar filosofi och politisk vetenskap i Wien och Ankara. Översättning av artikeln från engelska, Göran Källqvist.]

Lokalvalen i Turkiet – av borgmästare, kommunfullmäktige och representanter för bostadsområden – kommer att hållas den 31 mars. Med Turkiets allt djupare fascistisering behandlas varenda val som en folkomröstning om president Recep Tayyip Erdoğan's styre, och missnöjet groor inom breda skikt av samhället.

Den viktigaste samhällsfrågan dessa dagar är ekonomin. Trots att ekonomins strukturella svaghet ledde till öppen kris för en tid sedan, har regimen inte lyckats manövrera ut landet ur stagnationen och har bara tillhandahållit lösningar som lindrat det värsta eländet.

Mest synligt för befolkningens majoritet är att landet plågas av en årlig inflationstakt på 20,3%. Inflationen på basala konsumtionsvaror är ännu högre. Och trots att regimen försökte framställa den ekonomiska krisen – i synnerhet valutachocken i augusti förra året, då den turkiska liran snabbt föll i värde – som ett ”angrepp” från ”utländska krafter”, har detta resonemang förlorat sin förmåga att övertyga. Folk är bokstavligen hungriga, och även om många var villiga att stå ut med den förfärliga situationen ett tag – speciellt anhängarna till Erdoğan's Rättvise- och utvecklingsparti (AKP) – börjar de ständiga påståendena om att ”det värsta ligger bakom oss” att eka ihåligt.

Den senaste åtgärden för att mildra missnöjet inför valen kom förra månaden, då kommunstyrelserna i landets mest tätbefolkade städer, Istanbul och Ankara, utfärdade förordningar om att sälja billiga grönsaker och frukt. Tält sattes upp och folk köade i timmar för att få lök, potatis, tomater och andra baslivsmedel för halva marknadspriset.

Under tidigare år hade president Erdoğan skrutit med att folk i det ”gamla Turkiet” – det vill säga innan AKP kom till makten – hade tvingats stå i kö i timmar för att få mat, bensin och liknande basvaror. Nu är det hans regim som tvingar folk att köa i timmar för livets nödtröft. Och valen befinner sig alldeles om hörnet.

Den turkiska ekonomiska modellen

För att förstå den nuvarande ekonomiska krisen måste vi titta mer allmänt på den turkiska modellen och ekonomin under åren med AKP.

När AKP erövrade makten 2002 ärvde de det strukturella justeringsprogram som dess föregångare hade antagit i samarbete med Internationella valutafonden (IMF): åtstramningar kombinerat med en

massiv privatiseringsvåg. Partiet genomförde troget åtgärderna, den ”självständiga” centralbanken genomdrev en strikt valutapolitik och ytterligare en rad nyliberala reformer genomfördes (slut på jordbrukssubventioner, avreglering av industrisektorn, nedskärningar av jobb inom den offentliga sektorn).

Åtgärderna fick ut den turkiska ekonomin ur krisen, omstrukturerade den och inlemmade den i det transatlantiska kapitalistiska systemet. Som ett resultat av det kunde den, precis som andra ”framväxande marknadsekonomier”, på 2000-talet dra nytta av inflöden av kapital. Turkiet erbjöd högre räntor och profitkvoter under stabila och förutsägbara omständigheter. Det verkade som om det hade betalat sig att institutionalisera nyliberalismen.

Men det fanns strukturella nackdelar. Typiskt för den sorts ekonomi som den tillhörde – en ekonomi i världsekonomin utkant med en påtvingad exportinriktad nyliberal politik – drabbades Turkiet av utlandsberoende, och fick lita till import av kapital- och insatsvaror, och penningkapital i olika former. Industriinvesteringarna sackade efter och konkurrenskraften säkerställdes med hjälp av lönedepressning och en förtryckande (ofta dödlig) arbetslagstiftning.

Importberoendet orsakade ett kroniskt underskott i bytesbalansen. Med tanke på de låga inhemska besparingarna, räknade landet med utländska kapitalflöden (och privatiseringar) för att finansiera sitt underskott. Dessutom gjorde tillgången på billigt utländskt kapital det mer attraktivt med en kreditdriven expansion av affärsverksamheten, speciellt sedan AKP tog bort restriktionerna 2009. Expansionen gynnade huvudsakligen sektorer som byggbranschen, och ledde så småningom till att marknaden blev mättad. Skuldsättningen inom den privata sektorn – i synnerhet den del av skulden som var utställd i utländsk valuta – rusade i höjden. Även hushållens skuldsättning steg kraftigt när stagnerande reallöner – arbetarnas andel av ekonomin har minskat med 15% under AKP – komparerades med en enorm ökning av konsumtionskrediterna.

Ett annat problem med Turkiets strukturella beroende av utlandsflöden är att det gjorde ekonomin extremt sårbar för yttre chocker, som kraschen 2007-2008, som från och med 2013 följdes av en andra omgång i periferin. Den ekonomiska instabiliteten 2013 utlöstes inte bara av Turkiets inrikespolitiska kris – som vi har skildrat utförligt i *Jacobin* – utan också av att eran med billig likviditet tog slut när USA:s riksbank tillkännagav att den skulle börja höja räntan i USA. Ett resultat av detta var att kapital som hade placerats i periferin antingen skulle strömma tillbaka till USA eller kräva mycket högre ränta för att stanna. Följaktligen började Turkiet förlora sin relativa dragningskraft för det internationella kapitalet. Kortsiktiga investeringar, och i synnerhet krediter, reagerade nervöst på den ökande instabiliteten.

Nedvärderingen av den turkiska liran och andra ekonomiska sjukdomar började således redan 2013 (inte 2018 som ledande ekonomiska tidskrifter vill ha det till). Det ledde till en ytterligare ökning av utlandsskulden mot den lokala valutan, speciellt inom den privata sektorn.

I typfallet skulle man förvänta sig att en devalvering av valutan skulle gynna handelsbalansen. Men eurozonens kris och andra utrikespolitiska frågor (Ryssland, Syrien, Irak) ledde till att de utländska marknaderna krympte och exporten hackade. Tack vare billiga krediter blev turistindustrin och andra sektorer övermättade, och uppvisade svängningar och sedan lågkonjunkturer.

I ett nötskal: den turkiska ekonomins enorma bräcklighet sedan 2013 har varit ett resultat av strukturella faktorer (landets ställning i den globala arbetsdelningen och beroendet av import och

utländska kapitalflöden) liksom AKP-regeringens hängivenhet till en nyliberal politik, om än inortodox.

Krisen börjar

Erdoğan och AKP har med olika medel försökt lugna ner den ekonomiska stormen. På det politiska området är de på krigsstigen för att mobilisera allmänheten mot olika inre och yttre ”fiender” (Gezi-upproret, Rojava, kurderna sedan 2015, ”Gülenklicker” sedan kuppen 2016, ibland den syriska regimen, Ryssland, USA, och ett antal EU-länder). På det ekonomiska området har regeringen, speciellt sedan 2015 – som upplevde tre allmänna val, en konstitutionell folkomröstning som stärkte Erdoğanns makt, och slutligen själva presidentvalet – försökt göra allt för att undvika eller skjuta upp kollapsen.

När det blev klart att den nuvarande situationen inte längre var hållbar, förkunnade ledaren för det fascistiska partiet Nationalistiska rörelsen (MHP), och för närvarande Erdoğanns närmaste allierade, Devlet Bahçeli, i april 2018 att landet ”inte längre befann sig i en ställning att vänta till november 2019” – då presidentvalet och de allmänna valen var planerade – och krävde snabba val.

Präglade av förtryck (mediecensur, kampanjbegränsningar till fördel för AKP, etc.) ägde valen rum den 24 juni. De första symptomen på en ekonomisk kollaps hade synts redan i maj 2018 när inköpschefernas index (för tillverknings- och servicesektorerna) sjönk till den lägsta nivån sedan 2009, och lirans värde mot dollar på några veckor rasade med mer än 10%. Redan innan ”valutakrisen” officiellt började i augusti 2019 tvingades storkapitalet sanera en skuld på omkring 24 miljarder dollar.

För tredje gången sedan 2013 befann sig ekonomin i en djup flaskhals – och även om den bakomliggande mekanismen var densamma, var problemet denna gång mycket värre. Ekonomins importberoende fortplantade det kroniska underskottet i bytesbalansen, vilket gjorde det utländska inflödet av kapital oundgängligt och ledde till att de (privata) skulderna sköt i höjden. I en ekonomi där den privata sektorns del av skulden (till största delen i utländsk valuta) är mer än 60% av BNP, är en snabb värdeminskning av valutan bland det värsta som kan hända.

Som ett resultat av landets känslighet för svängningar i växelkursen avgörs Turkiets ränta främst i förhållande till växelkursen (snarare än inflationstakten). Följaktligen befinner sig beslutsfattarna i ett egenförvällat dödläge: de räntehöjningar som är nödvändiga för att hålla uppe valutans värde skadar den inhemska konsumtionen och ledande sektorer som byggnadssektorn, som är beroende av låga räntor.

Paniken som hade börjat före valet blev bara värre i efterdyningarna till det. Köpindex inom tillverkningssektorn uppvisade en minskning under hela sommaren. Under de 50 dagarna efter valet sjönk liran med 50% mot dollarn. Trots att valutaproblemen verkade ropa efter en räntehöjning skärptes motsättningarna bland beslutsfattarna.

Berat Albayrak — Erdoğanns svärson och utnämnd till finansminister – förkunnade i början av juli att centralbanken skulle vara aktivare än någonsin, men det tog institutionen fram till september innan den höjde räntan. Huvudskälet var Erdoğanns våldsamma motstånd mot en räntehöjning – han skällde på, förolämpade och hotade de som var för en höjning.

Enligt ledande kommentatorer är Erdoğan's motstånd ett resultat av auktoritarianism, inkompetens och oförnuft. Men Erdoğan's agerande återspeglar bara den turkiska ekonomins bakomliggande dödläge. En högre ränta skulle tillfälligt rädda den fallande valutan, men skulle också utlösa ett avsevärt fall för den kreditdrivna konsumtionen, och nedgångar både på tillgångs- och efterfrågesidan inom de viktigaste sektorerna, som byggnadssektorn. Det skulle vara särskilt dåligt för de delar av kapitalet som är starkt beroende av inhemska krediter – för övrigt de små och medelstora företag inom textil- och byggnadssektorn som, tillsammans med sina anställda, utgör en av de viktigaste delarna i AKP:s sociala bas. Det finns alltså en bakomliggande förklaring till Erdoğan's inställning, nämligen hans politiska överlevnad.

Det är likaså i högsta grad förståeligt att Erdoğan och hans omgivning är mot alla IMF-avtal. IMF har varit ytterst klar över de lösningar den föredrar på Turkiets kris: stram valutapolitik, strikt övervakning av bankerna, fullständig avreglering av arbetsmarknaden, hård åtstramning, höga räntor. Erdoğan vet att det skulle innebära en politisk katastrof.

Det tumult som skakade ekonomin förra våren och sommaren var ingalunda någon överraskning. Det är det vanliga resultatet av en beroende finansialisering i en perifer ekonomi – den förhärskande form som kapitalismen under de senaste decennierna har tagit i länder som Turkiet. Vilka var då de konkreta faktorer som avgjorde tidpunkten för denna ”förväntade chock”?

Först och främst var det den amerikanska centralbankens tillkännagivande att den skulle minska sina kvantitativa lättnadsåtgärder. Under en period hade centralbankens försiktighet vad gäller att höja räntan räddat världens periferi från en plötslig likviditetsminskning, samtidigt som det ändå satte ett hårt tryck på dessa ekonomier, varav de flesta har bromsat in. Som ett resultat av det förändrade internationella landskapet och inhemska politiska konflikter, hade Turkiet för sin del redan ridit ut två vågor av ekonomiska påfrestningar, 2014 och 2016. Den sistnämnda sidan av krisen – de inhemska politiska konflikterna – härrör direkt från den globala kapitalismens integrerade struktur, och bör betonas gentemot uppfattningar som letar efter distinkta misstag från enskilda regeringar, beslutsfattare, och så vidare.

Utöver det internationella sammanhanget utgjorde osäkerheter rörande det nya politiska systemet (inklusive ekonomiskt beslutsfattande) viktiga frågetecken för det internationella kapitalet. De ville se till att landet skulle fortsätta att anpassa sig till det nyliberala mönstret (utlova en hög avkastning till finanskapitalet och genomföra åtstramningsåtgärder). När finansminister Albayrak presenterade den ”nya ekonomiska modellen” slog liran i själva verket bottenrekord, eftersom det var uppenbart att ministern inte hade mycket att säga till om på sitt nya område. Dessutom underblåstes lågorna av spänningarna mellan USA och Turkiet – mest känt om Andrew Brunson, den amerikanske pastor som fram till förra hösten satt fängslad i Turkiet för påstått spioneri.

Utvecklingen av krisen och hanteringen av den

Tumultet som började förra sommaren fortsatte ända till slutet av året och har i början av 2019 förvärrats – trots Albayraks ursinniga påståenden om motsatsen. Liran har sedan början av 2018 tappat mer än 40% av sitt värde mot dollarn, och omkring 35% mot euron.

Ett av krisens mest uppenbara tecken är den årliga inflationstakten, som har stigit till över 20%. Prisökningen på varor som de fattiga och arbetande klasserna är beroende av är avsevärt högre:

25% på mat och bostäder, 32% på köksredskap och så vidare. Dessa siffror är troligen underskattade: regeringen har uppenbarligen justerat takten neråt som en del av sin ”kamp mot inflationen”, som har lett till tillfälligt införande av prisminskningar och hot mot de som sätter ”konstgjort höga priser”. Mataffärer som anklagats för ”pristerrorism” har drabbats av hårda böter.

Det andra viktiga kritecknet är en allvarlig minskning av kreditvolymen. I september förra året ökade centralbanken räntan med 6,25 punkter för att få kontroll över växelkursen och undvika en konkurs i masskala. Minskningen av kreditmarknaden hade börjat redan i augusti, fortsatte som en brant kollaps fram till november och ligger än idag på nivåer som ligger klart under nivåerna förra sommaren.

För det tredje har den ”verkliga ekonomin” drabbats. Produktionen inom tillverkningsindustrin har minskat sedan augusti, med en djupdykning i december förra året då den minskade med nästan 10%. Under sista kvartalet 2018 krympte ekonomin med 3%, fasta bruttoinvesteringar minskade med 12,9%, hushållens konsumtion sjönk med 9%, och tillverkningsindustrin och byggproduktion minskade med 7,4 respektive 8,5%. Dessa siffror är tydliga tecken på en allvarlig lågkonjunktur. (Det torde säga sig själv att data från den officiella statistikbyrån, Turkstat, måste tas med en nypa salt. Ekonomer har upptäckt att Turkstat manipulerar tillväxtsiffror genom att använda olika genomsnittliga växelkurser.)

I synnerhet de svaga siffrorna från byggnadssektorn, som står för mer än 15% av det samlade förädlingsvärdet inom ekonomin, pekar på att en recession redan äger rum. Med miljontals osålda bostäder står byggnadsindustrin på randen till en kris, som regeringen – som vitt och brett har framhållit denna industrin som central för landets framgång – är angelägen om att undvika. Men istället för att minska har problemen inom byggsektorn även spridit sig till leverantörssektorn: keramik-, glas- och cementproduktionen minskade under sista kvartalet förra året med ungefär 21%.

På samma sätt har investeringar i så kallade ”megaprojekt” (tredje bron i Istanbul, Osman Gazi-bron) börjat minska, liksom konkurser för företag som nekats en andra omgång skuldsaneringar. Ekonomin kommer säkert att drabbas av fler konkurser när effekterna av den första omgången skuldsaneringar, som ägde rum förra sommaren, ebbat ut. Fram till oktober hade omkring 3.000 företag ansökt om skuldsanering, de flesta av dem inom byggnadssektorn. Gamarna har redan börjat synas vid horisonten, och väntar bara på att konkurserna ska förvandlas till investeringsmöjligheter.

Det är inte överraskande att Erdoğan är skrämmd. Enligt en reporter som står regeringen nära har presidenten uttryckligen krävt att allt ska göras för att blidka folkets klagomål.

En av åtgärderna är en ny förordning som tillåter företag att dölja ökade skulder i utländsk valuta i sina bokslut fram till 2023. Det är ett försök att se till att tiotusentals företag kan fortsätta att låna från banksektorn, föra över sina skulder, och därmed skjuta upp en konkurs. Liknande åtgärder genomförs här och där. Tre offentliga banker sänkte kraftigt räntan på bostadslån och började erbjuda billiga krediter för sanering av gamla krediter i ett försök att stimulera industrin.

Landets kreditgarantifond har stött mer än en halv miljon företag i ett annat försök att undvika en plötslig minskning av skuldavbetalningarna och ökning av konkurserna. I andra fall, där kapitalister mycket nära regeringen hotas, har politiken varit ännu mer generös: direkt stöd till enorma lån via statskassan eller direkt hjälp med kontanter och skattebefrielse. Stimulanspaketet har blivit det normala, och regeringen har infört riktade skattelättnader eller sanering av kreditkortsskulder (en

avsevärd källa till ekonomisk bräcklighet eftersom räntan på konsumtionslån har ökat med 40%).

Detta är en liten men representativ bild av regeringens desperata försök att hålla uppe ekonomin. De försöker hindra botten från att falla ut, eller rättare sagt skjuta upp den värsta utvecklingen till efter valet.

Vilka kommer att betala för krisen?

En av regeringens och borgerliga medias viktigaste strategier har varit att avpolitisera krisen genom att hävda att ”vi alla sitter i samma båt” – att landet går igenom ”en svår tid” och att alla måste enas och övervinna svårigheterna tillsammans.

Men bakom scenen har arbetslöshetsförsäkringsfonden köpt skuldförbindelser som har utfärdats av offentliga banker till ett värde av 11 miljarder liras, och på så sätt överfört enorma offentliga resurser till bankerna. Ovanpå allt det underlättade den en skuldsanering som bara 2018 uppgick till mer än 14 miljarder dollar. Kapitalets avsikt och anda kunde inte ha uttryckts bättre än av ordföranden för Handelskamrarnas och varubörsernas sammanslutning i Turkiet, som sa: ”Vår ekonomi är sammanflätad som ett spindelnät. Den privata sektorns skuld har nu blivit 81 miljoner människors [hela befolkningens] skuld.”

Alla dessa morötter och något expansiva åtgärder ger staten en ökande börda – vilket innebär att allmänheten kommer att tvingas betala för krisen om saker och ting fortsätter som nu.

När det kommer till de arbetande klasserna finns givetvis inget liknande på bordet. Minimilönen för 2019 har satts till 2020 lira (omkring 380 dollar/månad), vilket till och med är lägre än svältgränsen för en familj på fyra (2.213 lira, eller omkring 401 dollar/månad). Samtidigt blir skattebördan för de lägre och lägsta inkomstskikten allt högre.

Arbetslösheten är skyhögt. Den officiella arbetslöshetssiffran nådde i december 2018 13,5%, men om arbetslöshet definieras bredare, är den så hög som 20,9% (och det enligt Turkstats officiella statistik). Eftersom den verkliga sektorn har börjat krympa förväntas arbetslösheten fortsätta att öka lavinartat. Byggnadssektorn upplever redan massiva uppsägningar: enligt de senaste data har sysselsättningen sedan sista juli 2018 minskat med omkring 30%, medan många leverantörssektorer som glas och cement under samma period upplevde en minskning av sysselsättningen med över 10%. (Ordföranden för Ankaras handelskammare informerade nyligen allmänheten att de hade givit regeringen ett – mycket altruistiskt! – erbjudande: om den sistnämnda använde arbetslöshetsförsäkringsfonden för att täcka 50% av lönerna i företag som hade upplevt svårigheter i sex månader, så skulle inte den privata sektorn avskeda några arbetare.)

Samtidigt strömmar nyheter om arbetarnas motstånd och strejker (som regeringen omedelbart olagligförklarar) in från hela landet, i synnerhet inom den hårt drabbade byggnadssektorn. En av de största organiserades av byggnadsarbetare på Istanbul's nya flygplats, som kommer att bli en av världens största flygplatser. Tusentals arbetare lade förra hösten ner arbetet och inledde en protest på byggplatsen, krävde regelbundna löner, åtgärder för bättre säkerhet på arbetet (en del arbetare rapporterade att i genomsnitt en arbetare dör varje dag i så kallade arbetsplatsolyckor), och anständiga levnadsförhållanden (istället för de av ohyra hemsökta sovsalar de nu tvingas bo i). Som vanligt omringade polisen omedelbart byggplatsen, hindrade media – och till och med

parlamentsledamöter – från att komma in och internerade med hjälp av militärpolisen hundratals arbetare.

Det är uppenbart på vems sida regeringen står. Efter valen senare denna månad bör arbetarna förvänta sig att uppleva lika stora försämringar som 2000-2001 om det fortsätter som nu.

På ytan verkar kapitalet stå mer enat än någonsin bakom regimen och dess krishantering. Till och med storkapitalet utanför AKP – som organiseras i den största kapitalistiska lobbyorganisationen TÜSIAD – och en del av dess medlemsföretag har mer än en gång lovordat regimen åtgärder. Men det finns kvar stora meningsskiljaktigheter. TÜSIAD var hela förra året tydlig med att den ville ha en återgång till den ortodoxa nyliberala politik som IMF föreskriver (åtstramningar, ingen expansiv skatte- eller valutapolitik, etc.) Även om deras tonläge blev mer försiktigt inför krisen, har kraven funnits kvar och de har ibland till och med uttryckts av AKP-vänliga kapitalgrupper.

Att bevara kapitalisternas stöd och samtidigt försöka ta itu med ekonomiska problem har varit en ständigt återkommande fråga ända sedan krisen började. I augusti förra året föreslog tjänstemän som agerade under ledning av finansdepartementet att bankerna skulle tvingas att fortsätta låna ut till "industrin" även om företagen inte längre var solida eller inte kunde betala sina lån. Det tog hus i helsike när det officiella dokumentet dök upp, och departementet slog snabbt till reträtt, och sa att det bara var ett förslag. (Samtidigt diskuterade marxister om det industriella eller "verkliga" kapitalet skulle prioriteras över finanskapitalet under försöken att hantera krisen. Men det är uppenbart att vad förslaget avsåg var att gynna små och mellanstora företag, eftersom storindustrin är integrerad i finanskapitalistiska grupper som har flera finansieringsformer, inklusive egna banker.)

Ståhejet kring dokumentet var kanske det tydligaste exemplet på de allmänt synliga motsättningarna i regimen strategi för att hantera krisen. Regimen följer en ganska inortodox nyliberal politik och jonglerar med olika kapitalistgruppers intressen för att garantera sin egen överlevnad. Hittills har alla viktiga kapitalistgruppers intressen mer eller mindre garanterats – men det verkar osannolikt att detta tillvägagångssätt kan vidmakthållas särskilt mycket längre.

Det saknas ett subjekt

Vad följer av allt detta?

Bland oppositionens olika delar stöter vi ibland på tanken att den ekonomiska krisen nästan automatiskt kommer att störta Erdoğan och AKP. Så länge ekonomin "fungerade", hävdas det, kunde regeringen få bifall inte bara från stora delar av kapitalistklassen, utan också delar av arbetarklassen och de fattiga. Med ekonomin i en enda röra har AKP:s fortsatta styre blivit ödesdigert komprometterat. Och i opinionsundersökningar säger de flesta personer faktiskt att "ekonomi/arbetslöshet" är det de prioriterar främst när de tänker på de kommande valen. En del opinionsundersökningar visar att AKP:s stöd har minskat till 35%.

Men detta resonemang är önsketänkande. För det första är inte problemet bara AKP eller Erdoğan. Turkiets problem är strukturella – och kännetecknar en ekonomi som har nått en återvändsgränd och inte kan fortsätta på samma väg. Kampen handlar nu om vem som ska betala krisen. Och det kommer att bli en våldsam kamp längs klasslinjer med eller utan Erdoğan vid makten.

För det andra är många människor less på det nuvarande tillståndet inom politiken, men de har inget alternativ att anamma. Den borgerliga oppositionen i Turkiet är strukturellt svag, just på grund av att den inte utgör någon verklig opposition och till största delen själv är en del av den despotiska statliga traditionen och har positioner inom statsapparaten. Uttalandet ”vem som helst utom Erdoğan” är därmed farligt, defaitistiskt och härrör ur desperation.

För det tredje: att förutsätta automatiska resultat i komplicerade sociala situationer är inte bara felaktigt, det undergräver också försöken att aktivt skapa politiska och sociala förändringar. Erdoğan's motståndare kan luta sig tillbaka och vänta på att regimen rasar sönder. Vi bör till exempel komma ihåg att inget av de många valen sedan november 2015 har ägt rum i enlighet med ens de lägsta liberalt demokratiska normer. Så det är osannolikt att AKP skulle smyga av scenen bara på grund av ett valnederlag. I bästa fall skulle ett valnederlag kunna fungera som en järnstång som bänder upp regimen's motsättningar.

Den enda samhällskraft som kan ändra på saker och ting och övervinna den nuvarande krisens strukturella motsättningar är de folkliga sektorerna, om de agerar som ett relativt självständigt och bemyndigat subjekt som driver en revolutionärt demokratisk agenda. För tillfället saknas en sådan rörelse på den politiska scenen. Men de systemmotsättningar som gav upphov till Gezi-upproret 2013 och HDP:s efterföljande uppsving finns kvar, och i och med landets ekonomiska problem har de till och med skärpts.